

Cibulka, Pavel

Jihoslovanští vysokoškolští studenti v Brně v meziválečném období

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická.
1987, vol. 36, iss. C34, pp. [29]-36

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/102158>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

PAVEL CIBULKA

JIHOSLOVANŠTÍ VYSOKOŠKOLŠTÍ STUDENTI V BRNĚ V MEZIVÁLEČNÉM OBDOBÍ

Studium jihoslovanských studentů v českých zemích má dlouhou tradici. Růst novodobého zájmu Jihoslovanů o naše vysoké školy se datuje šedesátými lety 19. století. V devadesátých letech se stává Karlova univerzita jedním z nejvýznamnějších středisek chorvátské, slovinské a srbské studující mládeže. Do první světové války se v pražských posluchárnách vystřídaly čtyři jihoslovanské studentské vlny. Každá se skládala z několika set mladých lidí. Ve stejné době studovalo v Brně jen několik desítek studentů z jihoslovanských zemí na české a německé technice.

Po vzniku samostatného Československa setrvává obliba našich vysokých škol mezi Jihoslovany, kteří tvořili tehdy největší skupinu zahraničních studentů. V prvních poválečných letech jsou navštěvovány hlavně pražské školy: Karlova univerzita (v r. 1921/22 — 705 studentů)¹ a České vysoké učení technické (1921/22 — 356 studujících jihoslovanských národností).² Mladé brněnské vysoké školy si zatím takový věhlas nezískaly, ale i zde studovalo v r. 1921/22 asi 220 posluchačů z Jugoslávie.³ Důvody studia Jihoslovanů v Československu byly rozličné. Do popředí vystupovala skutečnost, že jugoslávský stát vlastní školství teprve budoval a stávající vysoké školy byly na nižší úrovni než československé. Velké množství Jihoslovanů, kteří studovali ve Vídni a Štýrském Hradci, bylo po r. 1918 vyloučeno z možnosti studia na těchto školách, proto odešli studovat do Československa. S našimi vysokými školami měli Jihoslované dobré zkušenosti z předchozích let a někteří přijížděli dokončit studium započaté před válkou. Dále byli přitahováni v duchu slovanské vzájemnosti možností pobývat v spřátelené slovanské zemi. V tomto smyslu je výmluvný jejich menší počet na německých školách v ČSR.

Jihoslovanské obležení našich škol záhy ustalo. V 1. polovině dvacátých let pozorujeme rychlý pokles počtu Jihoslovanů studujících v ČSR (1921/22 —

¹ *Stručné dějiny university Karlovy*, Praha 1964, s. 254.

² *Statistická příručka republiky Československé II*, Praha 1925, s. 6.

³ Gur elj, E.: *Akademický spolek „Jugoslavijska“ v prvním desetiletí*, in: *Akademsko društvo „Jugoslavijska“ Brno — ČSR 1909—1934*, Brno 1935, s. 65 nn.

1541, 1922/23 — 744, 1923/24 — 424, 1924/25 — 280),⁴ který byl ovlivněn studijními podmínkami cizinců. Stejně jako ostatní cizinci museli platit dvojnásobné taxy na školách technického směru,⁵ zatímco v Itálii jim byly z politických důvodů poskytovány různé úlevy a v Rakousku či Německu byli postaveny na úroveň domácích studentů. V těchto zemích roste, narozdíl od Československa, počet studujících Jihoslovanů. Nelze zapomínat také na to, že se již rozvíjelo školství v samotné Jugoslávii. V 2. polovině dvacátých let se množství studentů z Jugoslávie v CSR pohybovalo kolem počtu 300.

Další vývoj můžeme dokumentovat pouze na příkladu české techniky v Brně. V r. 1921/22 zde byli zapsáni 124 studenti, což byl vrchol celého meziválečného období, v r. 1922/23 již jen 42 a r. 1926/27 13. Od tohoto roku počet zapsaných Jihoslovanů zvolna stoupá, až dosáhl r. 1931/32 počtu 50 studentů. Třicátá léta pak svědčí o stálém poklesu počtu jihoslovanských studentů na této škole (1935/36 — 24, 1938/39 — 13).⁶

Třebaže přirozeným vysokoškolským centrem země byla Praha, bylo i Brno přitažlivé pro zahraniční studenty. Mnoho zapsaných Jihoslovanů měla vysoká škola zvěrolékařská (zal. 1918), která byla jedinou školou svého druhu v ČR. Jihoslované byli již u počátku školy. Na slavnostním zahájení činnosti promluvil jejich jménem student Ivan Blaževac. V letech 1918—1939 zde studovalo 140 posluchačů z Jugoslávie.⁷ V celém meziválečném období však získalo pouze 50 studentů z jejich řad titul zvěrolékaře.⁸

Školou s největším počtem posluchačů z Jugoslávie byla česká technika, neboť zde v meziválečném období studovali 293 Jihoslované. Pocházeli hlavně ze Slovinska a Chorvatska, méně již z Bosny a Hercegoviny. Převahu mezi nimi měli studenti z obchodnických a úřednických rodin. Do dvou let ale zanechal studia 191 student, tj. 65 %. V letech 1919—1939 absolvovalo 149 Jihoslovanů, tj. 51 %. Tato disproporce je vysvětlitelná tím, že část jihoslovanských studentů přišla na počátku dvacátých let dokončit svá předválečná studia a navštěvovala pouze nejvyšší ročníky.⁹

Ve stejné době bylo na německé technice zapsáno 161 jihoslovanských studentů. I zde převládali studující ze Slovinska a Chorvatska. Početněji než na české technice byli zastoupeni synové z rodin inteligence, ale většinu tvoří studenti z úřednických a obchodnických vrstev. Na německé technice ukončilo svá studia pouze 45 studentů, tj. 28 %. Na obou technických školách se Jihoslované zajímali nejvíce o obory strojního a elektroinženýrství.¹⁰

Poslední brněnskou školou navštěvovanou Jihoslovanými byla vysoká škola zemědělská. Tato škola nejméně přitahovala studenty z Jugoslávie podobně

⁴ Paleček, C. V.: *Přehled styků jihoslovanského a československého studentstva*, Slovanský přehled, 19, 1927, s. 591—600. Poněkud jiná čísla uvádí *Statistická příručka republiky Československé IV*, Praha 1932, s. 351, když podává tabulku studujících „jihoslovanské“ národnosti na vysokých školách ČR: 1921/22 — 1412, 1922/23 — 686, 1923/24 — 428, 1924/25 — 323.

⁵ Výnos MŠANO z 5. 8. 1921, č. 67780.

⁶ Archiv ČVUT Brno, Nacionálie ČT Brno 1920/21—1939/40.

⁷ Nacionálie VSV Brno 1918/19—1939/40

⁸ 50 let vysokého veterinárního učení v Brně, Brno 1968, s. 329—358.

⁹ Nacionálie ČT Brno 1920/21—1939/40.

¹⁰ Hejl, F.: *Brno — centrum vysokoškolského vzdělání mládeže jihovýchodní a východní Evropy*, in: *Brno mezi městy střední Evropy*, Brno 1983, s. 39—57.

jako brněnská univerzita, kde studovali pouze jedinci. Přesnější údaje nejsou k dispozici.

Prvním jihoslovanským spolkem založeným v Brně byl Akademický spolek „Jugoslávie“ (Akademsko društvo „Jugoslavija“ — ADJ). Vzniklo r. 1909 za pomoci profesora české techniky Michala Ursínyho. Spolek ustavil ve spolkových místnostech v budově české techniky vlastní čítárnu a knihovnu. Jeho členy se stali Slovinci, Srbové, Chorvati a Bulhaři. Byl to tedy vpravdě spolek jižních Slovanů, v němž v prvních letech převládali studenti z Dalmácie.

První velkou akcí spolku byla oslava 100. výročí narození L. Gaje. Členové se zúčastnili českých společenských slavností. ADJ pořádalo též exkurze do továren, neboť členové byli výhradně studenty techniky. Pokoušelo se o výmanění chorvatské menšiny na Moravě z německého vlivu, proto členové vykonali několik zájezdů do zdejších chorvatských obcí. Příčinu malého úspěchu své akce spatřovali studenti v nedostatku finančních prostředků k rozsáhlejší agitaci.

R. 1911/12 se dostal do těžké krize způsobené názorovými rozdíly ve spolku. Objevily se tendence organizovat spolek v buršáckém duchu a vlastní činnost upadla. Krize byla zažehnána příchodem větší skupiny studentů z Chorvatska, kteří měli zkušenosti z práce pokrokových středoškolských organizací. Sesadili tehdejší výbor a zvolili ze svého středu nový. V jeho čele byl čechofil Milan Vuletić, který kladl důraz na zvýšení morálky jednotlivců, aby mohli v cizině dobře reprezentovat svůj národ.

Vuletić se pokusil vytvořit organizaci sdružující slovanské studenty v Brně. Narazil však na česko-polské rozporné rozpory a podařilo se mu uvést do činnosti pouze malý panslavistický kroužek. Lépe dopadly snahy ADJ o sblížení s českým studentstvem. ADJ uspořádalo dva velké koncerty ve prospěch akademického podpůrného spolku „Hlávka“ a uzavřelo těsné přátelství s nejsilnějším krajinským spolkem českých studentů — „Akademickým spolkem Kroměříž“. Výrazem dobrých vztahů k českému prostředí byla čestná členství T. G. Masaryka (1911), M. Ursínyho (1912) a profesora české techniky Vincence Hlavinky (1913).

R. 1913 byl spolek čistě nacionální jihoslovanskou organizací (po druhé balkánské válce byli vyloučeni Bulhaři) s 29 členy. Byla reorganizována knihovna, která měla být orientována na jihoslovanskou a odbornou technickou literaturu. Pod vedením E. Gurelje byl vytvořeno jihoslovanské oddělení Sokola. Členové spolku se účastnili spolu s českými kolegy demonstrací za studentské požadavky. Úspěšnou předválečnou aktivitu přerušil sarajevský atentát, po kterém byl zabaven majetek spolku.¹¹

Někteří členové bojovali za první světové války v jihoslovanských legiích v Makedonii a Dobrudži. Vuletić se stal r. 1917 předsedou Spolku posluchačů inženýrství. Měl výrazný podíl na aktivizaci tohoto spolku. Pomáhal založit Akademickou mensu a ujal se vydávání přednášek pro studenty — vojáky.¹²

ADJ bylo obnoveno r. 1919. Veškerá činnost spolku byla nejprve zaměřena na řešení existenčních problémů. Spolek inspiroval založení Jihoslovanské akademické mensy, která měla umožnit levné stravování Jihoslovanů. ADJ plnilo pouze funkci společenského, kulturního a osvětového střediska. Starost o materiální pomoc studentů převzal Jihoslovanský akademický podpůrný spolek.

¹¹ Gurelj, E.: c. d., s. 65 nn.

¹² Franěk, O.: *Dějiny České vysoké školy technické v Brně I*, Brno 1969, s. 115.

ADJ čítalo po válce asi 130 členů. Spolek tvořili nyní i studenti VŠZ a VŠV. V této době došlo k vážným rozmlškám uvnitř spolku. Podle Gurelje se některé elementy protivící se programu ADJ pokusily zatáhnout spolek do nějakých akcí, které by pokazily jeho dobrou pověst mezi českou veřejností. ADJ prý vyšlo ze souboje s těmito živly vítězně a začalo se organizovat podle vzoru „radikálně-demokratické-pokrokové“ omladiny. Kdo byly ony živly, zůstává nejasné.¹³

18. března 1919 oslavoval spolek 10. výročí vzniku. Slavnost se konala v aule české techniky pod protektorátem jugoslávského ministra Ivana Hribara. Účastnili se jí i rektori ČT, VŠV a VŠZ.

V této době bylo ADJ největším spolkem zahraničních studentů v Brně. Gurelj obnovil jihoslovanskou sekci Sokola, v které bylo 45 cvičenců. Spolek zřídil kulturněpolitickou sekci a tzv. Ustanak, který se měl starat o „zvednutí upadlé morálky“. Kulturněpolitická sekce pořádala přednášky popularizující Království SHS a zabývající se tematikou Československa. Mezi přednášejícími byli: V. Hlavinka, Karel Absolon, Karel Engliš a Jaroslav Stránský. Sami členové připravovali pravidelné měsíční přednášky o Jugoslávii. Se svými referáty hostovali v ostatních akademických spolcích, hlavně v českých. M. Crnić podnikl dokonce přednáškové turné po moravských městech. Činnost kulturněpolitické sekce se rozrostla tak, že musela být rozdělena na hospodářskou, sociální a politickou část.

V dvacátých letech pokračovali členové ADJ v tradičních sblížovacích akcích s ostatními slovanskými studenty. Jugoslávci obnovili přetržené styky s bulharským studentstvem. Konali společné výlety a exkurze s Bulharským akademickým spolkem. Po připojení Jihoslovanského akademického podpůrného spolku k ADJ se stravovali Jihoslované v bulharské agrární menze. ADJ navrhlo zřízení slovanské sekce „Sboru kulturních a krajinských spolků na Moravě a Slezsku“, která by šířila slovanskou vzájemnost mezi vysokoškoly v Brně a organizovala jejich bližší sebezpoznání. Tuto ideu podporovaly spolky „Kriváň“, Svaz ruských studentů, Bulharský akademický spolek a „Ukrajinski Zbor“. Zdá se, že tato myšlenka nebyla příliš úspěšná.¹⁴

Členové ADJ se spolupodíleli na vzniku Československo-jihoslovanské ligy v Brně (ČJL) v červnu 1922, jejímž hlavním představitelem byl V. Hlavinka. ADJ bylo zakládajícím členem ligy a udržovalo s ní velmi úzké styky. Zásluhou ligy byla v Brně založena Jihoslovanská studentská kolej. Liga zřídila tzv. Masarykův fond, z kterého byly poskytovány podpory jihoslovanským studujícím. Členové ADJ vedli kursy srbochorvatštiny pořádané ligou (Mirko Fijember, Slavo Rosman). Mnozí přednášeli v Jugoslávii o Československu. Mezi společné akce obou spolků patřily oslavy státního svátku Království SHS a četné večírky československo-jihoslovanské vzájemnosti, na kterých vystupoval tamburašský sbor a zpívalo pěvecké sdružení ADJ. Jihoslovanskí studenti se také ujímali různých výprav z Jugoslávie, které přijížděly do Brna, a zajišťovali jim ubytování a doprovod.¹⁵

¹³ Gurelj, E.: c. d., s. 65 nn.

¹⁴ Marín, N.: *Akademsko društvo „Jugoslavija“ v drugem desetletju*, in *Akademsko društvo „Jugoslavija“ Brno — ČSR 1909—1934*, Brno 1935, s. 82—96.

¹⁵ SOA Brno, B — 26, 2657/čj. 3752.

V období 20. let a 1. poloviny 30. let bylo ADJ jediným představitelem jihoslovanských studentů, nepočítaje židovské. Je zajímavé, že se mezi ně výrazněji nepřenášely politické zápasy z domácí politické scény. Snad to bylo způsobeno jejich menším počtem.

Výjimkou je rok 1926, kdy došlo k ideovým sporům ve spolku. Část členů se v květnu rozhodla vytvořit vlastní spolek pod názvem Sdružení jihoslovanských akademiků (Udruženje jugoslavenskih akademičara — UJA). Během měsíce bylo dosaženo dohody a skupina se vrátila do ADJ. O charakteru rozporů prameny nehovoří.¹⁶

Vývoj spolku neprobíhal rovnoměrně. Byl přímo závislý na celkovém počtu jihoslovanských studentů v Brně. Proto nastala kolem r. 1925 menší krize spolku. Poté nastává opět období aktivnější činnosti. R. 1929 oslavil spolek 20. výročí existence. V první polovině třicátých let pokračuje spolek v činnorodé práci.¹⁷

Členové spolku neopustili myšlenku semknutí Slovanů v Svazu slovanských akademiků, ačkoliv podobné projekty skončily dříve nezdarem. Nejúžeji ADJ spolupracovalo s bulharským spolkem „Canko Bakalov“, který sdružoval přívržence Zemědělského svazu. Jeho členové byli např. v jihoslovanském pěveckém sboru. Přátelské styky navázalo ADJ také s polskými spolky (Spolek Studentů Poláků, „Samogitia“). V létě 1932 byli členové ADJ na exkurzi v Polsku. V rámci sblížení s Poláky se ve spolku učilo polštině.

Spolek nadále vyvíjel přednáškovou činnost mezi členy i v ostatních studentských spolcích. Témata přednášek se příliš nezměnila např. Hubalek přednášel o přírodních krásách Jugoslávie, Umek o Slovincích v Itálii a Rakousku, o Slovinsku. V souvislosti s utiskováním slovinské menšiny v Itálii vzrostl zájem spolku o tamní krajany. Společně s ČJL vyzvalo ADJ k bojkotu italských letovisek. Oba spolky pořádaly přednášky, v kterých doporučovaly jadranská rekreační střediska. Liga organizovala zájezdy do Jugoslávie a ustavila informační kancelář, která poskytovala údaje o možnostech rekreace v Jugoslávii. Dále navázalo ADJ styk se spolky Jihoslovanů z Itálie: se spolkem „Istra“ v Záhřebu a „Klubem Primorských Akademiků“ v Lublani.¹⁸

R. 1932 vydalo ministerstvo financí v Bělehradě nařízení, podle kterého bylo možno posílat peníze z Jugoslávie pouze těm studujícím, kteří mají dva semestry do ukončení studia, což by znamenalo, že by se většina Jihoslovanů musela vrátit do vlasti. Liga vyjednala, aby jihoslovanští studenti mohli dostávat peníze prostřednictvím ligy. Jenom od dubna do prosince 1933 vyplatila brněnská odbočka ligy v 98 případech celkem 62 266 Kč. Byla to skutečně účinná pomoc. Kromě toho vyplácela liga Jihoslovanům podpory z Masarykova fondu.¹⁹

Samozřejmostí se staly společné oslavy jugoslávského státního svátku, jihoslovanské večírky a plesy. Jihoslovanský reprezentační ples dne 5. 3. 1931 byl dokonce pořádán pod protektorátem ministerských předsedů Fr. Udržala a P. Živkoviće, čemuž odpovídala účast brněnských hodnostářů. Spolek v tomto

¹⁶ M a r n, N.: *ADJ v drugem . . .*, s. 82 nn, SOA Brno, B — 26, 2542/sg. 1196.

¹⁷ M a r n, N.: *ADJ v drugem . . .*, s. 82 nn.

¹⁸ M a r n, N.: *Akademsko društvo „Jugoslavija“ v najnovější dobe*, in: *Akademsko društvo „Jugoslavija“ Brno — ČSR 1909—1934*, Brno 1935, s. 100—108.

¹⁹ SOA Brno, B — 26, 2542/sg. 1196.

období vyvíjel loajální politiku, neboť generál Živković byl zvolen čestným členem ADJ (7. 3. 1931). Čelným funkcionářům ČJL se dostalo téže pocty (profesor VŠV J. Lukeš, V. Hlavinka, M. Ursiny, M. Vuletić, M. Visković, J. Filkuka).

K 25. výročí založení spolku byla r. 1934 vydána slavnostní publikace „Akademsko društvo“ Jugoslavija „Brno-ČSR 1909—1934“, které vděčíme za četné informace o spolku, neboť jeho materiály ve fondech SOA Brno chybí. Kniha obsahuje příspěvky profesorů brněnských škol, členů spolku a pozdravy od několika akademických spolků.

R. 1934 mělo ADJ 39 členů, vlastnilo knihovnu o 1130 svazcích, do které věnoval T. G. Masaryk své spisy, zdarma dostávalo asi 15 jugoslávských časopisů a odebíralo četné české deníky. Při spolku pracoval šachový kroužek, pěvecký a tamburašský sbor. Spolek organizoval výlety po českých zemích.²⁰

O činnosti spolku po roce 1934 víme minimum. ADJ pokračovalo nadále ve spolupráci s ČJL v obdobném duchu jako předtím. V r. 1938 spolek ještě existoval.

Nyní se blíže podíváme na přidružené spolky ADJ.

Jihoslovanská akademická mensa (Jugoslavenska akademiska mensa — JAM) byla založena 13. 9. 1919, aby umožnila stravování jihoslovanským studentům i členům jejich rodin.²¹ V původních stanovách nebylo členství studentů z Jugoslávie nijak omezeno, ale r. 1920 vedení menzy zakázalo stravování židům a studentům německé techniky. Základní kapitál (20 000 Kč) věnoval menze velkoobchodník s vínem Mate Visković, který se stal prvním předsedou menzy. V červnu 1921 menza ukončila provoz a její členové se pak stravovali v centralizovaném JAPD.²²

Jihoslovanský akademický podpůrný spolek (Jugoslavensko Akademsko Potporno Društvo — JAPD) byl ustaven 8. 5. 1920 z iniciativy ADJ, protože jihoslovanští studenti pociťovali neuspořádané vnitřní poměry, kolísání valuty, špatnou dopravu. Účelem spolku bylo podporování materiálně chudých a „pořádných“ studentů, jakož i zastupování zájmů akademiků. Spolek poskytoval svým členům materiální podpory.

V červnu 1921 se spolek rozešel a 29. 8. 1921 bylo založeno nové JAPD, které sdružilo dosavadní spolky: JAPD, Slovenska dijaška zadruga, Banovina, Organizacija akademikov iz Vojvodine, Organizacija akademikov iz Bosne in Hercegovine a patrně i JAM. Hlavní činností nového spolku bylo rovněž materiální podporování jihoslovanských studentů. V prosinci 1924 mělo JAPD 26 členů, ale v červnu 1925 již jen 13, proto předseda Stošić napsal do časopisů v Lublani, Záhřebu a Bělehradu o humanitní činnosti spolku a vylíčil dobré podmínky studia v Brně, aby přiměl tamní středoškoláky k studiu v Československu a tamní banky k finanční podpoře JAPD. Tato propagace nepřinesla větší úspěch. 26. dubna 1926 byl spolek likvidován ve prospěch nového Udrženje jugoslavenskih akademičara, ale protože se UJA neustavilo, dostal se majetek JAPD k Akademickému spolku Jugoslavija. V prvních letech své existence mělo JAPD dostatečné prostředky k poskytování peněžitých podpor členům, protože všech-

²⁰ Marn, N.: *ADJ v najnovjši . . .*, s. 100 nn.

²¹ SOA Brno, B — 28, 2522/sg. 879.

²² Marn, N.: *ADJ v drugem . . .*, s. 82 nn.

ny spolky, které do JAPD vstoupily, přinesly svůj finanční příspěvek, ale r. 1925 již musí prosit o pomoc jihoslovanské banky, kterou patrně nedostalo.²³

Jihoslovanský akademický veterinární spolek (Jugoslavenko akademsko veterinarsko društvo — JAVD) byl založen 13. 12. 1919.²⁴ Důvodem k jeho založení bylo zaměření ADJ na techniky. JAVD sdružovalo studenty zvěrolékařství. Účelem spolku bylo: rozšiřování třídních zájmů, pořádání stručných přednášek, udržování styků se všemi slovanskými akademickými spolky, zvláště zvěrolékařskými.

Členy JAVD byli i členové obdobného spolku ve Vídni, odkud museli Jihoslované odejít, proto jeho majetek převzalo JAVD v Brně. Na počátku 20. let spolek disponoval poměrně velkou členskou základnou (schůze 3. 2. 1921 se zúčastnilo 33 osob). V důsledku malého počtu členů musel spolek 25. 6. 1923 likvidovat. Úbytek členstva byl způsoben zřízením VŠV v Záhřebu a přechodem některých členů do ADJ.

Výrazem nesouhlasu s loajální linií ADJ k jugoslávské vládě bylo založení Spolku jihoslovanských pokrokových akademiků „Njiva“ (Društvo naprednih jugoslavenskih akademičara „Njiva“), který byl povolen 4. 12. 1935.²⁵ Spolek trval jediný rok, v kterém konal jednu valnou hromadu. Po roce zakladatelé ukončili studia a nové členy již spolek nezískal. Oficiálně byl vymazán ze spolkového katastru 21. 12. 1937. Jak se zdá, spolek byl izolovaným pokusem založit organizaci pokrokového studentstva.

Zatímco JAVD bylo organizováno podle oborového principu, SDZ podle národnostního. Slovenska dijaška zadruga (SDZ) vznikla 12. 6. 1920, aby pečovala o sociální potřeby slovinských studentů v Brně.²⁶ Podle policejní relace se valné hromady 17. 10. 1921 účastnilo 36 studentů, z nichž sotva polovina patřila mezi členy spolku. V srpnu 1921 vstoupila SDZ do JAPD, ovšem zachovala si vnitřní samostatnost. K 1. 11. 1922 měl spolek majetek v hodnotě 12 307,89 Kč a navíc dostával podporu pro slovinské studenty od komise technických vysokoškolských fondů z Lublaně. R. 1922 vyplatila SDZ svým členům necelých 8000 Kč (maximum 300 Kč.), což umožnilo studentům překonat základní existenční potíže. V dubnu 1923 SDZ likvidovala ve prospěch JAPD, neboť beztak převzalo veškerou agendu SDZ a její další trvání už by nemělo smysl. Oficiálně byl spolek vymazán 18. 6. 1923.

Většina jihoslovanských spolků nepřijímala mezi sebe židy, proto měli vlastní spolky. 8. května 1921 Zemská správa politická povolila na žádost 11 židovských akademiků Spolek židovsko-národních akademiků z Království Srbů, Chorvatů a Slovinců „Ivrija“ v Brně.²⁷ Spolek vznikl s těmito cíli:

- a) zesílit židovské vědomí o národní solidaritu svých členů,
- b) pracovati na duševní a tělesné zdatnosti svých členů ve smyslu židovsko-národní renesance,
- d) aktivně pracovat v zájmu vybudování židovsko-národní domoviny v Palestině,

²³ Tamtéž. SOA Brno, B — 26, 2541/sg. 65.

²⁴ SOA Brno, B — 26, 2541/sg. 1151.

²⁵ SOA Brno, B — 26, 2573/sg. 117756.

²⁶ SOA Brno, B — 26, 2525/sg. 737.

²⁷ SOA Brno, B — 26, 2499/sg. 344.

- e) pěstovati pocit patričnosti k jugoslávské otčině a spolupracovati na jejím kulturním a sociálním pokroku a
- f) pěstovat družnost svých členů.

Spolek v důsledku nízkého počtu členů vyvíjel minimální činnost. V letech 1921 až 1929 konal pouze 5 valných hromad. Následující tři roky zbývající členové, jichž bylo tak málo, že nemohli pomýšlet na vlastní spolkovou činnost, pracovali v „Židovské akademické čítárně a besedě“. V říjnu 1932 poslední 3 členové rozpustili spolek, což bylo úředně potvrzeno 17. 11. 1932. Spolek zanikl obvyklým způsobem, tj. dostudováním členů a následnou ztrátou členstva.

V říjnu 1921 existoval v Brně Podpůrný spolek židovských akademiků z Jugoslávie (Potporno društvo jevrejskih akademičara iz Jugoslaviji — PDJAJ). O jeho dalších osudech prameny mlčí.²⁸

Pobyt Jihoslovanů na našich vysokých školách tvoří zajímavou kapitolu v dějinách našeho školství i v dějinách vztahů mezi národy. Československé vysoké školy přitahovaly zahraniční posluchače odbornými kvalitami svých profesorů, demokratičností ovzduší na školách a menšími životními náklady. Studium zahraničních posluchačů prohlubovalo vzájemné přátelské styky mezi jednotlivými národy, což se projevilo r. 1938, kdy byly v Jugoslávii organizovány dobrovolnické oddíly studentů, které chtěly přijít na pomoc ohroženému Československu.

JUGOSLAWISCHE HOCHSCHÜLER IN BRÜNN IN DER ZWISCHENKRIEGSZEIT

In der Zwischenkriegszeit besuchten jugoslawische Studenten in grosser Zahl Brüner Hochschulen. Die meisten Hörer aus ihren Reihen studierten an der veterinären Hochschule und an der tschechischen Technik. In der Zeit, da der jugoslawische Staat eigene Hochschulen erst aufbaute, nützten die Jugoslawen die Möglichkeit an hochentwickelten tschechoslowakischen Hochschulen zu studieren aus, in einem Land, das nahe mit seiner ausländischen politischen Orientation, mit der Verwandtschaft der Völker beider Länder und der langjährigen Tradition des Studiums von Jugoslawen war. Am Anfang der Zwanzigerjahre bildeten sie die zahlreichste Gruppe der ausländischen Studenten in der Tschechoslowakei. Ihre Zahl sank aber bald, da sie in anderen Staaten (Italien, Österreich, Deutschland) günstigere Studienbedingungen fanden. In den Dreissigerjahren sank die Zahl der studierenden Jugoslawen ständig.

Die Interessen der jugoslawischen Studenten in Brünn vertraten zuerst einige regionale Vereinigungen. Im Jahre 1921 traten die Mitglieder dieser Vereinigungen in die Akademische Vereinigung „Jugoslavija“ ein, die bereits im Jahre 1909 gegründet wurde. Diese Vereinigung war in der ganzen Zwischenkriegszeit ihr kulturelles und gesellschaftliches Zentrum. Die Jugoslawen banden nahe Beziehungen mit der Tschechoslowakisch-jugoslawischen Liga an, die für ihre materielle Unterstützung sorgte. In der Vereinigung überwog die mit der offiziellen Politik Jugoslawiens loyale Linie über dem Bestreben nach Linksorientierung.